

AZ ÓPUSZTASZERI NEMZETI TÖRTÉNETI EMLÉKPARK HATÁSA A HELYI GAZDASÁG FEJLŐDÉSÉRE*

1. BEVEZETÉS, TÉMAFELVETÉS

A vidéki térségeket ma agrártársadalmi és gazdasági válságjelenségek, elvándorlás, elnéptelenedés, előregedés és periferizálódás jellemzi. E problémák miatt egyre nagyobb figyelem fordult hazánkban is a vidék felé.¹ A problémák megoldására és csökkentésére az egyik lehetséges válasz a vidéki turizmus megjelenése a vidéki térségekben.

A turizmus hozzájárulhat a foglalkoztatás növeléséhez, ezáltal a munkanélküliség csökkentéséhez, a helyi kulturális és természeti értékek megőrzéséhez és a hagyományok fenntartásához. Az érkező turisták által a szolgáltatások köre bővíthet, amit a helyiek is élvezhetnek, továbbá a helyi termékek helyben kerülhetnek értékesítésre, ez egy rövidebb ellátási láncot eredményezne, annak minden előnyével. Az előbbiek pedig hozzájárulhatnak a helyiek életszínvonalának növeléséhez és a vidéki életforma fenntartásához.

Ópusztaszer hazánk egyik legjelentősebb történelmi emlékhelye, olyan értékekkel bír a település, melyek Európában is egyediek: a Feszty-körkép, a Cseppentő birtokon található Akhal-Teke ménes és a Csillagösvény sövénylabirintus, mely a harmadik legnagyobb labirintus Európában. Ópusztaszeren az említett értékekre építve kialakultak a vidéki turizmus különböző formái, amelyek hozzájárulnak a település gazdaságának és társadalmának dinamizálásához, választ adva a vidéki térségeket sújtó problémákra.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A helyi gazdaságfejlesztés értelmezése és hatásainak bemutatása

A helyi gazdaságfejlesztés rendkívül komplex folyamat, amelynek során tudatosan beavatozunk a gazdaság működésébe. Célja a fenntartható helyi fejlődés, mely biztosítja és elősegíti egy adott térség gazdasági jövőjét, valamint a népesség megfelelő életszínvonalát.²

* A Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar, Gazdálkodási és Vidékfejlesztési Intézetében folytatott tanulmány keretében készített diplomamunka, amely díjazásban részesült a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Újvári János diplomadíj-pályázatán.

¹ Csatári Bálint: A vidék földrajzi kérdései. Földrajzi konferencia, Szeged, 2001.

² Gwen Swinburn, Soraya Goga, Fergas Murphy: A helyi gazdaságfejlesztés kézikönyve. Washington D. C., 2011, p. 11; Kollár Katalin: A helyi gazdaságfejlesztés szereplőinek vizsgálata. Győr, 2011, p. 4, 8.

Ebben a folyamatban részt vesznek az állami és az önkormányzati, a vállalkozói és a magán-szektor partnerei is. Együttműködve közösen dolgoznak azért, hogy elősegítsék a gazdasági növekedést és kedvező feltételeket biztosítsanak a munkaerőpiac számára. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy egy adott település vagy közösség csak akkor képes növelni az életszínvonalát, ha képes átlátni a helyi gazdaságfejlesztés folyamatait és képes fellépni a változó piacgazdaság kihívásaival szemben.³

Egy adott gazdasági egység különböző hatásokat vált ki egy adott térségben. Ez alapján megkülönböztetünk direkt, katalitikus és indukált hatásokat. A direkt hatások jelentik egy adott gazdasági egység működésének és befektetéseinek köszönhető jövedelmet és a teremtett munkahelyeket. Egy szélesebb körű osztályozás a katalitikus hatás, mely alatt értjük az adott gazdasági egység működése révén elért termelékenységnövekedést, továbbá a gazdasági egység hatása miatt a térségbe települő vállalatok által létrehozott munkahelyeket és jövedelmet. Az indukált hatást pedig definiálhatjuk úgy, mint a multiplikációs folyamat által generált összes hatást.⁴

2.2. A helyi gazdaság szerelői és csoportosításuk

Számos kísérlet született a helyi gazdaság szereplőinek a csoportosítására. Az egyik legelterjedtebb csoportosítás a helyi gazdaságfejlesztés „négy lábának” elkülönítése, mely alapján a legfontosabb szereplői körök a helyi kormányzati szektorok, az üzleti szféra, a tudás-transzfer-intézmények és a fejlesztő intézmények.⁵ A szereplők igen szűk körét öleli fel ez a csoportosítás, de rámutat arra, hogy a helyi gazdaságfejlesztés alapvetően a helyi szereplők ügye, és nem a központi kormányzat felülről jövő elképzelései alapján kell fejleszteni. Továbbá kiemeli, hogy a helyi gazdaságfejlesztésbe nemcsak a helyi kormányzatot kell bevonni, hanem egyéb szereplőket is.⁶

A helyi kormányzati szektor és a vállalati szféra játssza a legfontosabb szerepet a folyamatok során az esetek többségében. Ugyanakkor a helyi gazdaságfejlesztés fontos szereplői a helyi közösség tagjai és az általuk alapított civil szervezetek. A helyi közösség tagjai jelentik a helyi lakosokat, a civil szervezetek pedig a helyi közösségek érdekeit képviselik.⁷

³ Swinburn, Goga, Murphy: i. m. (2).

⁴ Kotosz Balázs, Lukovics Miklós, Zuti Bence, Molnár Gabriella: Egyetemi funkciók és helyi gazdasági hatások. Módszertani problémák és lehetséges megoldások. In *Térségek versenyképessége, intelligens szakosodása és újraiparosodása* (szerk.: Lengyel I. Nagy B.), JATEPress, Szeged, 2016, p. 185–203.

⁵ Bajmóczy Zoltán: Bevezetés a helyi gazdaságfejlesztésbe. JATEPress, Szeged, 2011.

⁶ Bajmóczy: i. m. (5).

⁷ Kollár: i. m. (2); Bajmóczy: i. m. (5).

Helyi kormányzati szektor	Kezdeményezője, magvalósítója és finanszírozója a helyi fejlesztési folyamatoknak. Hazánkban a helyi önkormányzat szerepe domináns.
Vállalati szféra	Pótlólagos jövedelmet és munkahelyeket teremt.
Tudástranszfer intézmények	Alapvető szerepük a humán erőforrás-képzésben és az új tudás megalkotásában van.
Fejlesztő intézmények	Jellemzően gazdaságfejlesztési cél megvalósítására szerveződtek. Döntéselőkészítő és szakpolitika-alkotási szerepük is van.
A helyi közösség tagjai	A folyamat legalapvetőbb érintettjei.
Civil szervezetek	Bizonyos érdekeket hatékonyan képviselnek.

A helyi gazdaságfejlesztés szereplőinek csoportosítása

2.3. A vidéki turizmus szerepének, jelentőségének bemutatása a vidék gazdaságában

A természeti és környezeti tényezők önmagukban nem jelentenek vonzerőt egy adott térségben, hiszen nem képesek funkciójukat érvényesíteni, így csak potenciális előnyként, és hasznosítható lehetőségként vannak jelen. Ahhoz, hogy a természeti és környezeti tényezők erőforrássá váljanak, mindenképpen szükség van bizonyos elemi infrastruktúra meglétére. A vonzerő a turisztikai termék magja, ezért fontos annak fejlesztése és kiterjesztése, hiszen jótékonyan hat a turistaérkezésekre és a település gazdasági teljesítményére.⁸

A vidéki turizmus számos előnnyel kecsegtet az idegenforgalom számára, hiszen a rurális térségek a fejlődésből részben kimaradtak, így adottságaikat megőrizték, ezek új vonzerőként jelentkezhetnek és alkalmassá válhatnak a túlzottan centralizált idegenforgalom területi képének arányosabbá tételére. Az új kínálatok célterületeivé válhatnak a környezettudatos, alternatív turizmusformáknak. A vidéki területek kínálata sokféle, egész évben hatnak, így a szezonális ingadozást mérsékelhetik.⁹

A vidéki turizmus helyi szinten megjelenő előnye gazdasági, társadalmi és ökológiai. Gazdasági szempontból a vidéki turizmus nagy előnye, hogy a meglévő életvagyont, szellemi, természeti és környezeti értékeket hasznosítja. Megélni belőle nem feltétlenül lehet, de a családok számára kiegészítő jövedelmet jelenthet, továbbá általa a helyi és saját termékek direkt módon értékesíthetők. A szállás biztosításán túl a vendégeket el kell látni és szórakoztatni kell, ami által bővíthető a foglalkoztatás. A vidéki turizmus pozitívan befolyásolja a vidék infrastrukturális fejlettségét is.¹⁰

⁸ Kis Krisztián, Tóth Andrea: Az ökoturizmus helyi rendszerének vizsgálata Poroszlón, különös tekintettel a Tisza-tavi Ökocentrum helyi gazdaságfejlesztési szerepének értékelésére. Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek, 13. évf., 1. sz., 2016, p. 73–91.

⁹ Falusi turizmus tájékoztató, 14. évf. 1–2. sz., 2007.

¹⁰ Vásárhelyi Terv továbbfejlesztése (I. ütem). Tájgazdálkodási Kézikönyvsorozat: A vidéki turizmus. 2008.

2.4. A vidéki turizmus formái

A vidéki turizmust turizmustípusok és -csoportok halmazának tekinthetjük és nem egy konkrét turizmusfajtának. A benne szereplő turizmuscsoportok és -fajták a vidéki élmény teljességét nyújtják, és jellegzetes szolgáltatásokat kínálnak. Ilyen a lovas, gasztro-, gyógy-, kulturális, falusi, agro-, bor- és ökoturizmus. A legnagyobb motivációs tényezőt a vidéki turizmusban való részvételre a szabadidő élvezete, a pihenés, a kaland, valamint a különböző kultúrák, emberek, életmódok megismerése jelenti.

A természet megtapasztalásának élményét, a pihenést, hétköznapitól eltérő életet és tevékenységet, különböző szokások és hagyományok megismerését kínálja együttesen a vidéki turizmus. Fontos jellemzője, hogy a saját erőforrásokra alapozva és a helyiek közreműködésével alakulhat ki és maradhat fenn hosszú távon.¹¹

2.5. A kereslet és kínálat a turizmusban

A turizmusnak alapvetően három pillére van, a turisták általi kereslet, a desztináció által kínált szolgáltatások és termékek, valamint az ezeket összekötő közvetítő szektor. A turisztikai keresletnek három alapvető feltétele van, a motiváció, a szabadrendelkezésű jövedelem és a szabadidő. Akkor beszélünk realizálódott turisztikai keresletről, ha mindhárom feltétel teljesül. A turizmus rendszere dinamikusan változik, és mint nyílt rendszer kölcsönhatásban áll a természeti, politikai, gazdasági, technológiai és a társadalmi környezettel, melyek mind hatással vannak a kereslet alakulására.¹²

A turisztikai kereslet rendkívül komplex, hiszen az áruk és szolgáltatások összességét, időben és térben változó kombinációját kínálják a turistáknak, vagyis a kereslet folyamatosan változik és mindenkinek mást jelent. Ezek alapján elmondható, hogy kialakulásában fontos szerepe van a szocializációnak.¹³ A kereslet megtestesítője a turista, akiket többféleképpen csoportosíthatunk.¹⁴ A turisták tipizálása rendkívül fontos, mert a kereslet legnyilvánvalóbban ilyen módon vizsgálható.

A turisztikai kínálat jelenti a desztinációk vonzerőit és a turizmust kiszolgáló szolgáltatások összességét, mely jelenti a szálláslehetőségeket, a vendéglátást és a turistáknak kínált programokat. A turisztikai kínálat olyan elemeket tartalmaz, amelyek fontosak a turista számára az utazás során. Tehát kínálati elemnek tekinthetjük a fogadókészséget, vagyis a helyi lakosság és a vezetők hozzáállását a turizmushoz, továbbá a civil társadalom és helyi

¹¹ I. m. (10).

¹² Nagy Adrienn: A turizmus tendenciáinak vizsgálata Magyarországon. TDK-dolgozat, Szent István Egyetem, 2007; Kalmárné Rimóczi Csilla: Turisztikai motiváció és életstílus összefüggései a belföldi utazási szokásokban. Doktori értekezés, Szent István Egyetem, 2018.

¹³ Kalmárné: i. m. (12).

¹⁴ Gonda Tibor: A turisztikai termékfejlesztés elméleti alapjai. PTE KPVK, 2016.

vállalkozók szervezettségét. Az általánosabb infrastrukturális elemek is idesorolhatók, mint például a megközelíthetőséget biztosító útvonalak.¹⁵

2.6. Ópusztaszer rövid bemutatása, a település főbb gazdasági és társadalmi jellemzői

Ópusztaszer az Alföld Duna-Tisza közti részének délkeleti részén, Csongrád megyében található, Baks, Kistelek és Dóc szomszédságában a Kisteleki járásban. Elhelyezkedése a településnek az ezeréves múltjában meghatározó szerepet játszott, hiszen Erdélyből Szege-den át a Budára vezető országút elérte ezt a területet. Továbbá a község múltbeli és jelenlegi életét is meghatározza a Tiszához való közelsége, melytől 7–8 km-re helyezkedik el. Jelenleg főút nem érinti Ópusztaszer, és vasútja sincs, tehát csak közúton lehet megközelíteni.¹⁶

Ópusztaszer a történelem folyamán több néven volt ismert. 1233-ban először Zerrként olvashatunk a községről. A 17. századra a neve a „puszta” jelzővel összekapcsolva Pusztaszerre változott, majd 1650-ban már a Sövényház, 1808-ban pedig a Sövényháza elnevezést viseli, végül 1973-ban veszi fel a jelenlegi Ópusztaszer nevet. 1596-ban egy hadjárat során elpusztult az akkor Szernek nevezett fontos mezőváros. A török kiűzése után, 1728-ban az Erdődiek kezére került a puszta, akik eladósodván a birtokot elzálogosították egy genovai bankház kölcsöneire. A bécsi udvar a napóleoni háborúk után a hatalmas birtokot mint ellenséges tulajdont zárolta, így a genovaiak 1803-ban eladták a birtokot a Pallavicini családnak, akik 1945-ig birtokolták az egykori Pusztaszer területét.¹⁷

Önálló puszta és adóközség 1873-ban, 1882-ben kisközség, 1895–1950 között már nagyközség. 1933-tól a község egyes részeit Algyóhoz, Sándorfalvához, Pusztaszerhez és Csanytelekhez csatolták. 1947-ben Ópusztaszer külterületének egy részéből önálló községet szerveztek, Baksot, majd később 1952-ben külterületének egy másik részéből Dóc község megalakítására került sor. 1950–1990 között önálló tanácsú község, 1990 óta pedig saját önkormányzattal rendelkezik. Az 1970-es években ásatások kezdődtek a község területén, mely során feltárták a hajdani szeri monostor romjait. E kapcsán nemzeti történeti emlékhelyet alakítottak ki, mely a magyarság számára egyfajta zarándokhely lett.

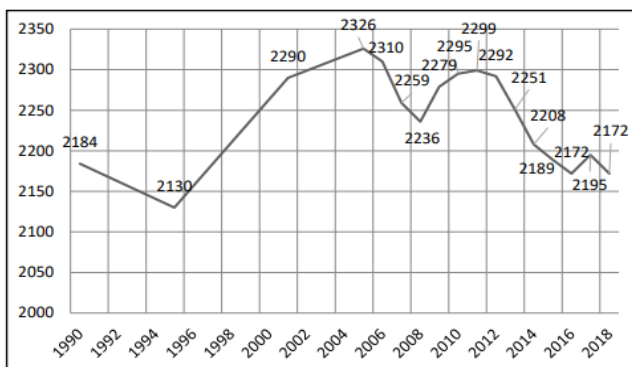
Ópusztaszer lakosságát tekintve a történelem folyamán csaknem száz százalékban magyar népességből tevődött össze. 1828-ban 951 fő volt a lakossága, 1930-ban 7330, 1949-ben 3778, 1980-ban 2294, majd 1990-ben 2184 lelket számlált a község.¹⁸

¹⁵ Várhelyi Tamás: A turizmus fejlesztése. Liceum Kiadó, Eger, 2009; Kálmánné: i. m. (12).

¹⁶ Vályi Katalin, Zombori István: Ópusztaszer. Száz Magyar Falu Könyvesháza Kht., Budapest, p. 7–9.

¹⁷ Trogmayer Ottó: A szeri legenda, avagy kétszázötven év visszfénye. In Tandi Lajos (szerk.): Legendák földjén. Fejezetek az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark krónikájából. Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark Kht., Ópusztaszer, p. 9–22; Vályi, Zombori: i. m. (16).

¹⁸ Vályi, Zombori: i. m. (16).

Ópusztaszer lakónépességének változása 1990 és 2018 között¹⁹

Az ábra az 1990-es évektől szemlélteti Ópusztaszer lakónépességének változását. A 1990-es évektől csökkenés figyelhető meg, majd a '90-es évek közepétől a 2000-es évek közepéig folyamatosan nőtt a népesség. 2005-től a vándorlási egyenleg negatív előjelű, valamint természetes fogyás figyelhető meg a településen, így csökken Ópusztaszer lélekszáma. A következő években is a természetes szaporodás egyenlege negatív előjelű, míg a vándorlási egyenleg változó. 2018-ban Ópusztaszer 2172 fővel hasonló népességi tendenciát mutat az 1990-es évekhez.²⁰

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

A szerző primer kutatást végzett a dolgozathoz kapcsolódóan, mely több részből áll. Az ópusztaszeri éttermeket és szálláshelyeket kérdőív segítségével térképezte fel, magáról a vállalkozásról, a vállalkozás vezetőjéről, a vendéglátó egység szolgáltatásairól, a többi turisztikai szolgáltatóval való együttműködésről, a fejlesztésekről, a vendégforgalomról, a marketingtevékenységről és az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark (ÓNTE) gazdaságra gyakorolt hatásáról. A kutatás szempontjából kilenc szálláshely és két étterem volt releváns. Azonban a vizsgálati eredmények értékelésénél kilenc fő véleménye volt mérvadó, hiszen két szálláshelynek egy a tulajdonosa, továbbá a Szeri Csárda és a Szeri Kemping üzemeltetője is egy személy.

Az ÓNTE marketingigazgatójával, a Csillagösvény labirintus tulajdonosával, a Csepentő családi vállalkozás egyik tagjával és a helyi Tourinform iroda vezetőjével strukturált mélyinterjú készült, melynek legfőbb elemei az adott szolgáltató szerepe, a helyi turisztikai kereslet és kínálat, a marketingtevékenység és a helyi turisztikai szereplők közötti együtt-

¹⁹ TEIR: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (2018): Idegenforgalom. <https://www.teir.hu/leader/kivalasztott-mutatok.html> (2019. 11. 02.).

²⁰ I. m. (19).

működés volt. A helyi önkormányzattal a többszöri megkeresés után sem jött létre együttműködés. Az interjúk és kérdőívek elkészítése 2019. augusztus elejétől október elejéig tartott. Az ópusztaszeri turisztikai szolgáltatók rendkívül segítőkészek voltak a kérdőívek és az interjúk elkészítése során. A kérdőívek mellett a szerző kötetlen beszélgetéseket is folytatott a szállásadókkal és éttermek vezetőivel, a személyes találkozások során terepbejárásra is volt lehetősége.

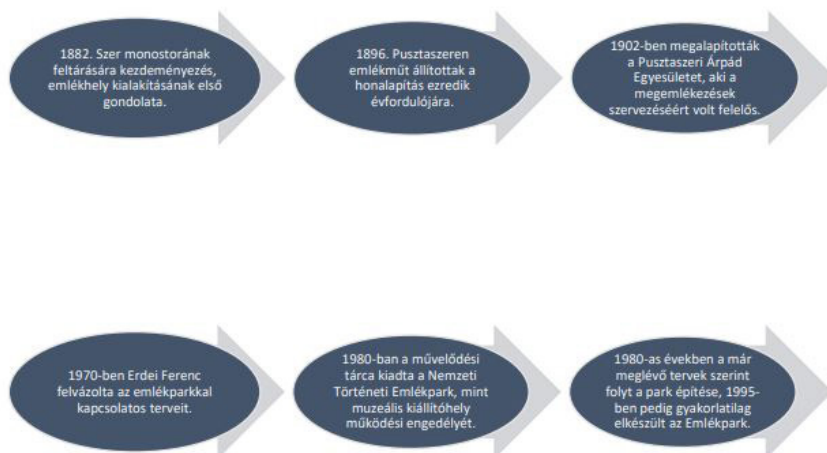
4. AZ EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

4.1. Ópusztaszer turisztikai kínálata

Ópusztaszeren a turisztikai kínálatához kapcsolódóan röviden sorra vesszük az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkot és a további két nagy turisztikai szolgáltatót a településen, a Csillagösvény labirintust és a Cseppentő családi vállalkozást, valamint a helyi éttermeket és szállásokat. A településen kialakuló turizmusformákhoz kötődően pedig ismertetjük a helyi természeti és ember alkotta értékeket.

4.1.1. Az ÖNTE bemutatása, az emlékparkban a szellemi tulajdonnal kapcsolatban felmerülő kérdések

Az ÖNTE történetét röviden egy idővonal segítségével jelenítjük meg az alábbi ábrán.²¹

²¹ Forrás: Trogmayer: i. m. (17); Szabó G. László: Jelölt hely. In Tandi: i. m. (17); Novák István: A monostortól a rotundáig. Az emlékpark építészeti értékei. In Tandi: i. m. (17).

Göndöcs Benedek (1824–1894) nagyváradi születésű, széles körű szociális tevékenységet folytató pap kezdeményezte Szer monostorának feltárását 1882-ben. Még ebben az évben emlékiratot nyújtott be a parlamentbe, melyben már szerepel a nemzeti emlékhely kialakításának gondolata. Göndöcs kezdeményezésének annyi foganatja volt, hogy az országgyűlés 1893-ban törvénybe foglalta, hogy az akkori Pusztaszeren állítsanak emlékművet a haza megszerzésének ezredik évfordulóján.

1902-ben Szegeden megalapították a Pusztaszeri Árpád Egyesületet az egykori szombatosok társulásából, akik minden évben megemlékezést szerveztek az Árpád szoborhoz. 1945-ben e terület is áldozatul esett a földosztásnak, majd öt év múlva a köddé vált földreform után a szobor szomorúan árválkodott a körbe ültetett hatalmas tölgyekkel és dzsungellé nőtt cserjékkel. Az itt állomásozó néphadsereg megadta az utolsó dőfést a még álló templom maradványának, amit idővel benőtt a gaz, így a romot sokáig nem is találták. 1950 után széthordták a mozdítható rommaradványokat, téglák után bányászva.

1966-ban már elkezdtek foglalkozni az emlékpark gondolatával.²² 1970-ben Erdei Ferenc felvázolta az emlékparkkal kapcsolatos elképzeléseit, és különböző ötletek merültek fel azzal kapcsolatban, hogy még mi az a látnivaló, ami tükrözné a hely szellemiségét. Ekkor vetődött fel a szabadtéri néprajzi múzeum létrehozásának gondolata, valamint a Feszty-körkép restaurálása és újra bemutatása. 1974-ben Trogmayer Ottó vezetésével megkezdődött a monostor feltárása.

1979-re kialakult az emlékpark 55 hektáros területe a szántók művelés alól történő kivonásával, helyére 37 hektáron erdőt telepítettek, valamint még 1979-ben megszületett a Feszty-körképnek helyet adó rotunda épületének tervezete. Ettől az évtől számítva az emlékpark folyamatosan gyarapodott újabb és újabb épületekkel.²³ 1970–80-as években felépültek a szabadtéri néprajzi gyűjtemény épületei.²⁴ 1980-ban a művelődési tárca kiadta az emlékpark mint muzeális kiállítóhely működési engedélyét. Az 1980-as években a már meglévő tervek szerint folyt a park építése, így 1982-ben elkészült a Szegedi Kapu, 1986 és 1988 között elkészült a kisvasút állomása, a kocsigyűjtemény. Az 1990 és 1994 közötti időszak fő feladatait a körképrestaurálás technikai feltételeinek biztosítását jelentette.²⁵ Az „Erdő és ember” című állandó kiállítás felépítését Csete György építész nyerte el, így 1992 második felében már megkezdődtek az építési munkálatok, amelyek eredményeként felépültek a Csete-jurták.²⁶

1995-ben gyakorlatilag elkészült az emlékpark, melyet 1970-ben Erdei Ferenc megálmodott. Ekkor került átadásra és újbóli bemutatásra a körkép is. A rákövetkező években folyamatosan bővült és fejlődött az emlékpark. Ma számos szolgáltatást nyújt az idelátogatónak.

²² Trogmayer: i. m. (17).

²³ Szabó G.: i. m. (21).

²⁴ Novák: i. m. (21).

²⁵ Szabó G.: i. m. (21).

²⁶ Göbölös Antal: Erdő és ember. Az emlékpark természeti környezetének kialakítása. In Tandí: i. m. (17).

Az ÓNTE szolgáltatásai

Az ÓNTE az egyik legjelentősebb történelmi emlékhelyünk, mely emlékhelyek, épületek és kiállítások segítségével igyekszik megismertetni múltunkat. Szolgáltatásai közé tartozik a rendezvények és programok szervezése, múzeumpedagógiai foglalkozások tartása. Az emlékpark területén vallási helyek és élő skanzen is helyet kapott. Esküvők megtartására, horgászatra, lovasbemutatók megtekintésére is van lehetőség az emlékparkon belül. Az emlékparkhoz tartozik egy csárda és kemping, melyet jelenleg alvállalkozó üzemeltet.

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark legfőbb attrakciója, a Feszty-körkép a szerzői jogi védelem körébe tartozik. 1995-ben az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark gazdasági társasággá vált, mert a Feszty-körkép megtekintésére óriási számú látogatót vártak, így indokoltnak érezték, hogy az intézmény önállóan működjön. Ma az emlékpark közérdekű muzeális kiállítóhely az 1997. évi CXL. törvény alapján, ami azért is lényeges a téma szempontjából, mert így nem lehet saját gyűjteménye, és műtárgyat sem vehet saját tulajdonba. Minden műtárgy, ami az emlékpark területén található, haszonkölcsönzési szerződés alapján került ide.

A Feszty-körkép 1960-tól állami tulajdonban van. Később a Móra Ferenc Múzeum leltárából átkerült a Magyar Nemzeti Múzeum leltárába. Innentől a Feszty-körkép vagyongazdálkodója a Magyar Nemzeti Múzeum, amely egy haszonkölcsönzési szerződésbe belefoglalt minden rendelkezést a Feszty-körképpel kapcsolatban. Többek között rendelkeztek arról, hogy az emlékpark a Feszty-körképet miként használhatja saját jogkörében. Ilyen rendelkezés például az, hogy a Feszty-körképről készült ajándéktárgyak értékesítése megengedett az emlékparkon belül.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény úgy rendelkezik, hogy szerzői jogvédelem alá tartozik az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve is. A törvény 67. §-a alapján az építészeti alkotás vagy a műszaki létesítmény tervének a szerző hozzájárulása nélkül történő olyan megváltoztatása, amely a külső megjelenést vagy a rendeltetészerű használatot befolyásolja, az építészeti alkotás jogosulatlan megváltoztatásának minősül. Joga van a tervezőnek meghatározni, hogy az épület nevét és tervezés idejét hol és hogyan tüntessék fel.

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark területén számos épület található, melyek esetében felmerült a személyhez fűződő jogok érvényesítése az átépítések kapcsán. Tekintünk át mi a helyzet az emlékpark területén található Ányási kápolnával és a Rotunda épületével!

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark Szabadtéri Néprajzi Gyűjteményében a Dél-Alföld mezővárosi és tanyai portáit építették fel. A gyűjtemény telepítését dr. Juhász Antal néprajzkutató indította el 1979-ben. A skanzen része az Ányási kápolna, mely eredetileg a Tisza közelében állt az Ányási majorban. A kápolnát szerették volna rekonstruálni, azonban anyagi okok miatt ez sokáig váratott magára. 2015-ben azonban a skanzen részeként európai uniós forrásoknak köszönhetően elkészült a kápolna. Az eredeti kápolna építését Pallavicini Alfonz gróf határozta el a 19. században. A kápolna rekonstrukciójának alapját egy bécsi tervező által készített megmaradt tervrajz képezi, a tervező személye nem ismert. Ez esetben az első teendő, hogy az építéssel megbízott építész köteles megkísérelni felkutatni az épület eredeti tervezőjét, azonban esetünkben erre nem volt szükség, hiszen az engedélyt az átépítésre vagy újrakepítésre a szerző halála utáni 70 évben kell kikérni, az eredeti kápolna pedig a 19. században épült.

Az emlékpark 2014-ben fejezte be a Rotunda épületének felújítását, melyet pályázati pénzből sikerült megvalósítani. A Rotunda épülete ad helyet a Feszty-körképnek. A Rotunda épülete az 1970-es években épült, a tervezője, Novák István 2013-ben hunyt el, de a fia szerzői jogait még mindig gyakorolhatja az épületen, ami a felújítások során okozott kellemetlenségeket.

Ami a munkaviszonyban előállított művek szabályozását illeti, az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban a munkaviszonyban előállított szellemi alkotásokról a 2018. 06. 01-től hatályos Szervezeti és Működési Szabályzat így rendelkezik: „A szerzői jogokról szóló 1999. évi LXXVI. törvény alapján eltérő megállapodás hiányában a mű átadásával – a mű

elsősorban gazdasági célú felhasználását és arra harmadik személynek történő engedélyadást biztosító – vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége.” A gyakorlatban magához az emlékparkhoz kapcsolódóan és történelmi témákban születnek publikációk és kiadványok, melyek az emlékpark honlapján elérhetőek, olvashatóak és letölthetőek.

Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark a korábbi rossz tapasztalatok miatt védjegyjog alá vetette többek között a logóját, a „Szer üzenete” szóösszetételt és a Szobori búcsút is. De mit is rejt a „Szer üzenete”? Honnan ered a szobori búcsú? 2007-ben az emlékpark megalapította a Szer Üzenete-díjat, melyet elsőnek Kiss Rigó László szeged-csanádi megyéspüspök vehetett át. A területén történő ásatás során előkerült pecsétgyűrű másolatát vehetik át a díjazottak a munkásságukért, ami szimbolizálja a Szer Üzenetét, vagyis a hitet, a megmaradást, a hűséget és a hazaszeretetet. Az emlékpark logója a pecsétgyűrűn található kép. A szobori búcsú története pedig összefonódik az emlékpark történetével, hiszen több mint 100 évvel ezelőtt méltó megemlékezéseket kezdtek el tartani honfoglaló őseink tiszteletére, mely idővel a szobori búcsúvá alakult.

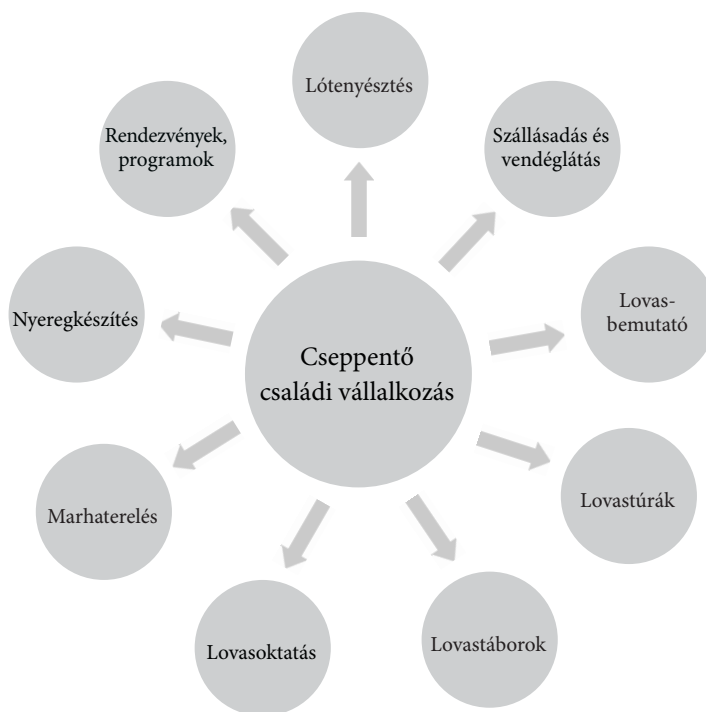
Az emlékpark imázsfilmek, valamint történelmi kisfilmek által szeretné a történelemmel megismertetni, illetve szórakoztatni az érkező vendégeket. Egyes esetekben az emlékpark megvásárolja a készítőktől a filmeket, így a filmek szerzői és a vagyoni joga is az emlékparkot illeti meg, így később nem okozhat problémát a többszörözés kérdése.

Más esetekben a filmeknek csak a tulajdonjoga kerül megvásárlásra, mely után az emlékpark jutalékos rendszer szerint fizet az elkészítőknek az értékesítés függvényében.

4.1.2. A Cseppentő családi vállalkozás rövid bemutatása

A Cseppentő család 1985-ben költözött Ópusztaszerre, mert a település elképzeléseik szerint alkalmasnak bizonyult a lótenyésztésre. Ekkor még az emlékpark épülőben volt. A honfoglalás történelmi helyszíne ihlette meg a családot, és a történelmi múltunkhoz illeszkedő lófajtát igyekeztek találni. Így esett a választás Musztafára, amelyik akkor az egyetlen Akhal Teke mén volt Magyarországon. Musztafa idős kora ellenére háromgenerációnyi lovat hagyott hátra, megalapozva a fajta tenyésztését. Ma a ménes 70-80 egyedből áll. A Cseppentő birtokra érkező lovasoknak Akhal Teke lovak hátán van lehetőségük részt venni a lovasprogramokon, amelyek magukba foglalják a lovastáborokat, lovastúrákat és a marhatereleéseket is.²⁷

²⁷ Király Éva: A honfoglalás lova. Egy lófajta a múltunkból a jövőnkbe: *lovas_nemzet_2019_04_cseppentő.pdf*.

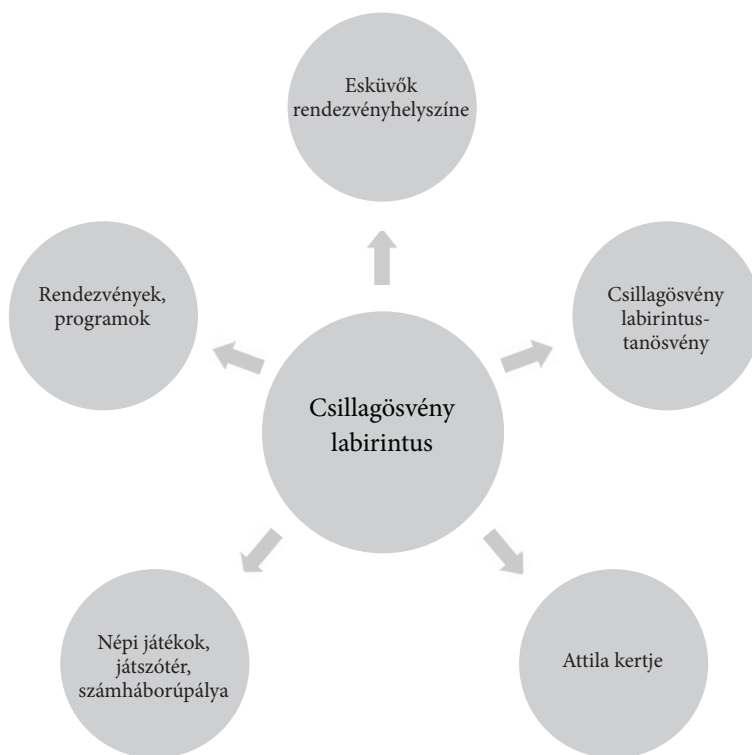

A Cseppentő családi vállalkozás által kínált szolgáltatások

A Cseppentő család elsősorban lovakkal kapcsolatos programokat és tevékenységeket szervez. Ilyen például a lovasoktatás, lovastúrák, lovastáborok és lovasbemutatók. A család nyeregkészítéssel is foglalkozik, továbbá programokat és rendezvényeket is tart. A Cseppentő családi birtokon rendezik meg már évek óta a Hello Ugar zenei fesztivált.

4.1.3. A Csillagösvény labirintus rövid bemutatása

Az ÖNTE szomszédságában helyezkedik el a Csillagösvény Útvesztő Öko Élménypark Ópusztaszeren. Egyedülállónak számít Közép-Európában, hiszen a labirintus tematikájú élménypark a környéken található természetes alapanyagokból épült fel. A gyermekektől kezdve az aktív idősekig mindenkit megszólít az útvesztők, logikai feladványok, népi és gyermekjátékok világa. Európa legnagyobb sövénylabirintusát a magyar történelem, földrajz és élővilág teszi igazán izgalmassá. A nádfedeles, jurta alakú szárazmalom ideális rendezvényhelyszínként funkcionál a Csillagösvényen belül. A Csillagösvény élménypark továbbá kínál népi játékokat, számháborúpályát, játszóteret és logikai játékok sokaságát.

A Csillagösvény labirintus által kínált szolgáltatások

4.1.4. A vállalkozókra vonatkozó alapadatok

A megkérdezett vállalkozók közül a szálláshelyeket tekintve hat szálláshelyet család üzemeltet, az ifjúsági szállót a helyi plébános vezeti, a Szeri kempinget és a Szeri csárdát egy bérlő működtet, míg a Darutollas vendégházat alkalmazott vezeti. A Kemencés Csárdát szintén család üzemelteti. A három nagy turisztikai szolgáltató közül a ÖNTE többségi tulajdonosa a magyar állam, de Ópusztaszer község is a tulajdonosok között szerepel. A Csillagösvény labirintus megalkotása egy makói üzletember fejében született meg, és általa valósult meg. A Cseppentő birtokon folyó szerteágazó tevékenységbe pedig a Cseppentő család minden tagja bekapcsolódik.

A megkérdezett vállalkozók életkorát tekintve a szállásadók többsége negyven és hetven év között van, ez a csárdák tulajdonosairól is elmondható. Csupán három szálláshelyet üzemeltet 30 és 40 év közötti ember.

A végzettséget tekintve a szállásadók és éttermet üzemeltetők körében csupán 40% rendelkezik felsőfokú végzettséggel, a többiek csak középfokú végzettséget szereztek. A vállalkozók 40%-a végzett a turizmushoz kapcsolódóan iskolát vagy tanfolyamot.

A szálláshelyek és éttermek tekintetében a vállalkozók 30%-a nem rendelkezik nyelvismerettel, a többiek orosz, román, német, angol nyelven beszélnek alap- és középfokon. A Tourinform iroda vezetője és a nagyobb turisztikai szolgáltatók és alkalmazottaik egy része beszél valamilyen idegen nyelvet, hiszen ez elvárás is a munkájuk a során.

4.1.5. A szálláshelyekre és vendéglátó egységekre vonatkozó adatok

A szállásadók és az éttermek üzemeltetői és tulajdonosai körülbelül fele-fele arányban végzik fő- és kiegészítő tevékenységként a szállásadást és vendéglátást. A szálláshelyek és vendéglátó egységek főbb adatait az alábbi táblázat tartalmazza.

Név	Alapítás, üzemeltetés	Típus	Férőhely	Üzemelés	Egyéb szolgáltatások
Darutollas vendégház	2019	vendégház	8 fő	egész évben	lovak elszállásolása, játéktér és eszközök gyerekeknek
Erdei vendégházak	2016	vendégház	40 fő	egész évben	medence, szauna, dézsafürdő, masszázs, reggeli, programcsomagok, sporteszközök, sütőgetők
Szeri kemping	2016	kemping	50 fő + 200 sátorhely	szezonálisan	-
Szeri katolikus ifjúsági szálló	2010	ifjúsági szálló	33 fő	szezonálisan	-
Szécsényi tanya Ópusztaszer	2008	vendégház	8+2 fő	szezonálisan	étkezés
Borostyán	2007	vendégház	8 fő	egész évben	-
Platán vendégház	2006	vendégház	10 fő	egész évben	kosárfonás
Mózes vendégház	2004	vendégház	18 fő	egész évben	sporteszközök, sütőgetők
Akhal Ménes Jurtaszállás	2004	jurtaszállás	40 fő	szezonálisan	lovaglás

A szálláshelyekre vonatkozó főbb alapadatok

A táblázat alapján láthatjuk, hogy a szálláshelyek többsége vendégházként vagy más néven üdülőházként vagy apartmanként üzemel. A településen ezenkívül találhatóak jurta-szállások, kemping és ifjúsági szálló is.

A Mózes vendégház és a Cseppentő család által működtetett jurtaszállások azok, amelyek legkorábban kezdték meg működésüket 2004-ben. Őket követte az egy idős házaspár által üzemeltetett Platán és Borostyán vendégház. 2008 óta fogadja vendégeit a Szécsényi tanya Ópusztaszeren. A Szeri kemping és ifjúsági szálló működésének megkezdését illetően nincsenek információk, viszont a Szeri kempinget 2016 óta, a Szeri katolikus szállót pedig 2010 óta működteti jelenlegi üzemeltetője, a helyi plébános. A Darutollas vendégház pedig idén nyitotta meg kaput, míg az Erdei vendégházak 2016 óta működnek, folyamatosan bővülve és fejlődve.

A településen lévő szállásadók kb. 400-420 főt képesek elszállásolni összesen. A legtöbb szolgáltatást az Erdei vendégház kínálja. Majdnem minden szálláshelyet család üzemeltet. A szállásadók a családtagokon kívül alkalmaznak egész évben és szezonálisan is dolgozókat. A Platános egyedül, a Borostyán vendégház, valamint a Szécsényi tanya csak családon belül oldja meg a szállásadással kapcsolatos teendőket. Ópusztaszeren két étterem üzemel.

Név	Alapítás, üzemeltetés	Típus	Férőhely	Üzemelés
Kemencés csárda	2005	csárda	280-300	január kivételével egész évben
Szeri csárda	2016	csárda	80+200	márciustól novemberig

Az éttermekre vonatkozó főbb alapadatok

A Kemencés csárda 2005 óta fogadja a vendégeit, míg a Szeri csárdát jelenlegi üzemeltetője 2016-ban vette át. A Szeri csárda szezonálisan, márciustól novemberig, míg a Kemencés csárda január kivételével egész évben nyitva van.

A Kemencés csárda egész évben 7 főt foglalkoztat, ezenkívül a szűk család is segít egy-egy rendezvény során. A Szeri csárda egész évben kettő főt, míg szezonálisan rendezvényektől függően 15-20 főt alkalmaz.

4.1.6. Ópusztaszer ember alkotta és természet adta értékei

Ember alkotta értékek		Természeti értékek
Vallási helyek Kisboldogasszony kápolna Magyarok Nagyasszonya templom Ökumenikus kápolna Ányási Pallavicini-kápolna Szeri monostor	Rendezvények a Történeti Nemzeti Park szervezésében Pünkösddőlő, Szeri Húsvét, Magyarok Karácsonya, Szobori búcsú, Magyarok Országos Gyűlése, Dinnyenap, Borszűrő Szent Mihály, szüret, Iparosok Napja, Szent István Nap	Növény- és állatvilág Ópusztaszer (Pusztaszer) erdő madár- és növényvilága, Akhál Teke ménes

Ember alkotta értékek		Természeti értékek
Történelmi helyek, műemlékek Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark Pallavicini-kastély Ópusztaszer-Csontospart Magyarok hét nyila emlékmű Hantházi major	Rendezvények és fesztivál a Cseppentő család szervezésében Hello Ugar zenei fesztivál, lovastáborok és -túrák, marhaterelés lóháton Rendezvények az önkormányzat szervezésében Falunap Népi kultúra Helyi kézművesek munkái (kosárfonás, nyeregkészítés, nemezelés)	Védett területek A falu és környéke a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet része Víz Tisza folyó és ártere, termálvíz
Nevezetességek Csillagösvény labirintus Cseppentő birtok		
Túraútvonal Alföldi Kéktúra útvonal		

Ópusztaszer ember alkotta és természet adta értékei

Az ÓNTE mint nemzeti emlékhely a Temes és Csongrád megyében megvalósuló zarándokút részét képezi. Az emlékparkon belül található a Szeri monostor romjai, mely a második világháborúig jelentős zarándokhely volt, továbbá nemrégiben épült fel a Pallavicini-kápolna, mely teljessé teszi a múzeumfalut, és szintén az emlékparkon belül helyezkedik el a Csete Jurták tagjaként az ökomenikus kápolna. Az emlékpark számos rendezvénye kötődik szorosan a valláshoz, mint például a Szeri Húsvét, a Magyarok Karácsonya és a Szobori búcsú. A településen található továbbá a Kisboldogasszony kápolna és a Magyarok Nagyszonyja templom is.

A kulturális turizmus központi eleme a turista intellektuális igényeit kielégítő vonzerő, mely lehet megfogható dolog, azaz egy épület vagy műalkotás, lehet az adott területen élők viselkedése és szokásai vagy éppen a helyiek identitásának megőrzését elősegítő rendezvények. Ópusztaszeren a magyar nép történelmének és kultúrájának megőrzésére jött létre az ÓNTE. A településen található továbbá mint történelmi emlékhely a Pallavicini-kastély, a Csontospart, a Hantházi major és a Magyarok hét nyila emlékmű. Az emlékpark számos olyan rendezvényt szervez, mely hozzájárul hagyományaink és kultúránk megőrzéséhez. Ilyen rendezvény például a Pünkösödölő, a Szent István Napja vagy az Iparosok Napja. A helyi kézművesek tevékenysége is hozzájárul múltunk és kultúránk megőrzéséhez. A Cseppentő család terméke a Cseppentő nyereg, mely őrzi a hajdani magyar nyereg hagyományait, továbbá a faluban tevékenykedik kosárfonó, aki szállásadás mellett bemutatót tart és közös kosárfonási lehetőséget biztosít a gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt.

Az ökoturizmus magját képezik a természeti értékek: a falu és környéke a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet része, melyet átszel a Tisza folyó és ártere, továbbá gazdag növény és állatvilággal bír az Ópusztaszeri erdő. A Csillagösvény labirintus az élménynyújtás mellett

szorosan kapcsolódik az ökoturizmushoz, hiszen az élménypark a környéken fellelhető természetes anyagokból épült fel, továbbá a magyar történelem mellett a földrajz és az élővilág megismerését segíti játékos módon. Az emlékpark gyógynövényháza és kertje is lehetővé teszi a környező táj és növények megőrzését, jelentőségük bemutatását.

A lovas turizmus legnagyobb képviselője a településen a Cseppentő család, hiszen birtukon lovastúrákat, lovastáborokat és lovasbemutatókat is szerveznek az idelátogató turistáknak. Az emlékpark Nomád Parkjában élő nomád szállást és jurtatábor alakítottak ki, valamint tartanak honfoglaláskori lovasbemutatókat is.

Vidéki turizmus					
Kulturális turizmus	Ökoturizmus	Agroturizmus	Lovasturizmus	Vallási turizmus	Falusi turizmus
emlékhelyek és történelmi helyek: skanzen, Festy-körkép	lovastúrák az Ópusztaszeri erdőben, sövénylabirintus	marhaterelés, Akhal Teke ménes	lovastúrák, lovastáborok, lovasoktatás, lovasbemutatók a Cseppentő birtokon	ökumenikus vallási útvonal, zárandokhelyek: Szeri monostor, rendezvények: Szent István Nap	vendégházak, hagyományörző rendezvények, kézművesek

A vidéki turizmus formáinak konkrét megjelenése Ópusztaszeren

4.2. A turisztikai kereslet elemzése és értékelése Ópusztaszeren

A helyi turisztikai kereslet kapcsán a vendégéjszakák számának alakulását a kereskedelmi és egyéb szálláshelyeken, a belföldi és a külföldi vendégek tekintetében, valamint a vendégek által eltöltött vendégéjszakák arányát kereskedelmi és egyéb szálláshelyeken és az éves átlagos vendéglétszámot kell vizsgálni, továbbá a szezonális alakulását a településen és a szezonális befolyásoló tényezőket is.

4.2.1. A vendégforgalom alakulása Ópusztaszeren

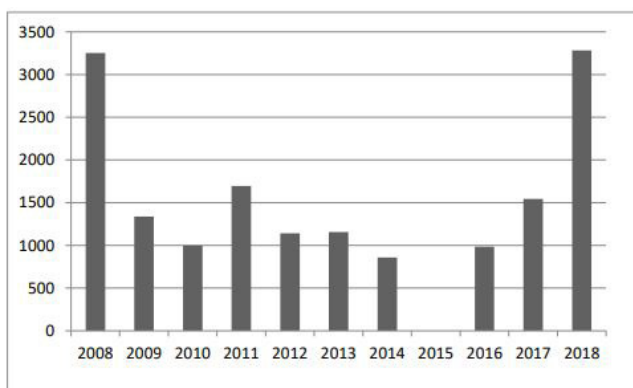
Év	Vendégforgalom		
	Belföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma a kereskedelmi és egyéb szálláshelyeken	Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma a kereskedelmi és egyéb szálláshelyeken	Vendégéjszakák száma összesen
2008	5555	280	5835
2009	1667	144	1811
2010	3255	187	3442

Év	Vendégforgalom		
	Belföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma a kereskedelmi és egyéb szálláshelyeken	Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma a kereskedelmi és egyéb szálláshelyeken	Vendégéjszakák száma összesen
2011	2204	143	2347
2012	1391	208	1599
2013	1463	241	1704
2014	1042	193	1235
2015	-	140	-
2016	1300	191	1491
2017	3803	370	4173
2018	7349	423	7772

A vendégéjszakák számának alakulása kereskedelmi és egyéb (magán-) szálláshelyeken (KSH- és TEIR-adatok alapján)

A táblázat jól szemlélteti, hogy a kereskedelmi és egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 2009-ben visszaesett 2008-hoz képest. 2010-ben növekedett, majd a rá következő két évben újabb csökkenés figyelhető meg. 2013-ban újra növekedésnek indult, majd 2014-ben ismét lecsökkent. 2015-ben nincsenek rendelkezésre álló adatok. 2016-tól ismét növekedés figyelhető meg a vendégéjszakák számában.

A belföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma a kereskedelmi és egyéb szálláshelyeken jelentősen nagyobb mint a külföldi vendégek által eltöltött éjszakák száma. A kérdőívekből az is kiderült, hogy a külföldi vendégek szinte mind külföldi magyarok.

Átlagos vendéglétszám Ópusztaszeren (fő/év) (KSH- és TEIR-adatok alapján)

4.2.2. A szezonális megjelenése a turizmusban Ópusztaszeren

Az ÓNTE egész évben várja a vendégeket, április 1. és október 31. között a nyári nyitva tartás szerint, novembertől március végéig pedig csak az emlékpark egy része tekinthető meg. A Csillagösvény labirintus március közepétől november közepéig tart nyitva, időjárástól függően, télen is fogad csoportokat igény szerint. A Cseppentő családi birtok szintén bezár télen időjárástól függően.

A Szeri csárda nyitva tartása alkalmazkodik az ÓNTE nyári nyitva tartásához, a Kemenés csárda pedig csak januárban zárja be a kapuit. A kilenc szállásadó közül öten egész évben, négyen pedig csak szezonálisan várják az idelátogató vendégeket.

A kérdőívek készítése és a mélyinterjúk során kiderült, hogy a szezonális még mindig erős Ópusztaszeren, de az utóbbi pár évben egyfajta elmosódás kezd az évszakok között megmutatkozni. A legfőbb oka a szezonális áthidalásának az emlékparkban történő fejlesztések, amelyek eredményeként létrejött a látogatóközpont, ahol időszakos kiállítások, 3D-s vetítőterem, konferenciaterem és kávézó található. A Rotunda épületében is megújultak a kiállítások, interaktívabbá váltak, a kor követelményeihez igazodva alakították át nagy részüket. A múzeumpedagógiai foglalkozások nemcsak a nyári nyitva tartás alatt, de a téli időszakban is elérhetővé váltak a gyermekek számára, kedvezményes áron.

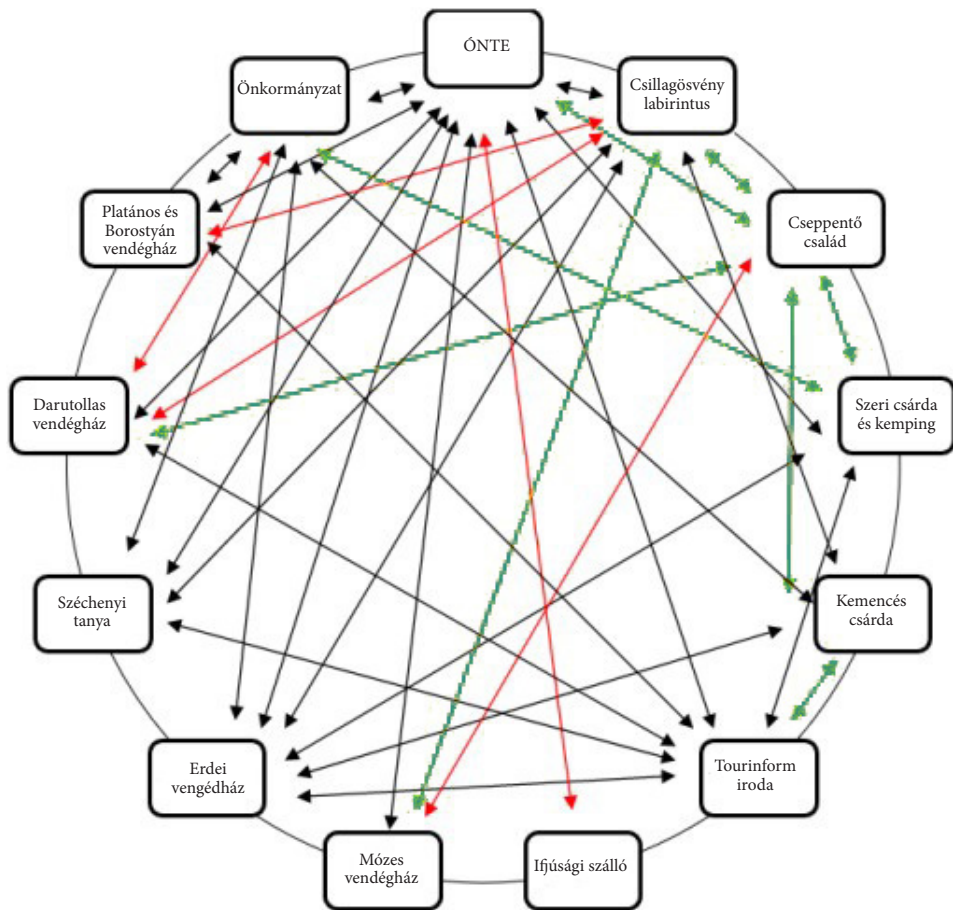
A szezonális elmosódásának másik oka az, hogy újabb szállások nyitottak Ópusztaszeren, amelyek az alvási lehetőségen kívül programcsomagokkal és a szolgáltatások széles skálájával várják az érkezőket.

Összefoglalva, a nyár még mindig a legerősebb évszak a turizmust illetően, ezt a tavasz és az ősz szorosan követi, a téli hónapok pedig még mindig gyengébbek.

4.3. Az ópusztaszeri turisztikai szolgáltatók és vállalkozások közötti együttműködés

A Kistelek és Csongrád járás területén megalakult a Hétvezér Turisztikai Egyesület azzal a céllal, hogy elősegítse a vidék egyedülálló természeti értékeinek, történelmi és kulturális hagyatékának, valamint gasztronómiai különlegességeinek minél szélesebb körű megismerését. Az egyesület feladatai közé tartozik többek között a turisztikában érdekelt vállalkozások és szolgáltatók tevékenységének összehangolása, közös marketingstratégia kialakítása és az összehangolt turisztikai termékfejlesztés is.

Azonban a Turisztikai Desztinációs Menedzsment (TDM-) rendszer kiépültsége Csongrád megyében az utolsók között áll az országban, melynek oka többek között a korábbi pályázati feltételek teljesíthetatlensége, továbbá az együttműködési készség hiánya. Az ópusztaszeri turisztikai vállalkozásokkal készített kérdőívekből és mélyinterjúkból is kiderült, hogy a Hétvezér Turisztikai Egyesület sem tudja betölteni a megalakulásakor megjelölt funkcióit, vagyis nem segíti elő az együttműködést a helyi turisztikai vállalkozások között.

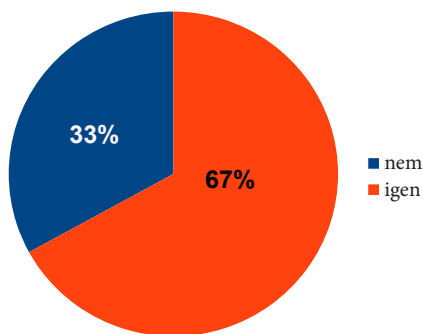
Kapcsolatok erőssége	Kapcsolatok erősségének értékelése (1-5)	Ábrázolás
Nagyon jelentős	5	↔
Jelentős	4	↔
Átlagos	3	↔

Az ópusztaszeri turisztikai szereplők közötti kapcsolatok

Az ábrán színekkel különböztettük meg a kapcsolatok erősségét. A fekete szín jelenti a nagyon jelentős és erős kapcsolatot, a piros a jelentőset, a zöld pedig az átlagost.

Az ábra alapján elmondható, hogy a legtöbb nyíl az emlékparkhoz fut, és nemcsak a legtöbb nyíl, de a legtöbb fekete nyíl is. Tehát a kapcsolatok szempontjából is központi szerepet bír az emlékpark. Emellett az Erdei vendégházak, a Tourinform iroda és a Csillagösvény labirintus is sok helyi szereplővel áll kapcsolatban. Kirajzolódik, hogy Ópusztaszeren ezen turisztikai szolgáltatók törekszenek a leginkább kapcsolatok keresésére, ápolására és megtartására. Ez a megállapítás derült ki a mélyinterjúkból is.

A továbbiakban arra a kérdésre kerestük a választ a szállásadók és éttermek körében, hogy az együttműködések magasabb szintre emelésében elkötelezett-e. A következő ábrán látható a válaszok aránya.

Elköteleződés az együttműködés magasabb szintre emelésében (%)

A válaszadók 33%-a gondolta úgy, hogy nem, míg a 67%-a vélte úgy, hogy elkötelezett az együttműködés magasabb szintre emelésében, ami a válaszadók elmondása alapján jelenti a közös csapatépítő programok szervezését, a folyamatos kommunikációt, a további partnerek keresését és a közös megbeszéléseket.

A kérdőívekből és a mélyinterjúkból kiderült, hogy a Tourinform iroda megkeresi időnként a szállásadókat, információval látja el őket, kiadványokat, szórólapokat és prospektusokat kér tőlük. A szállásadók és éttermek nem igazán keresik a kapcsolatot a Tourinform irodával. Mindezek ellenére az összefogás és együttműködés elősegítésében a Tourinform iroda játszhat a legfontosabb szerepet a településen.

4.4. Turisztikai forgalom generálása

Ahhoz, hogy egy turisztikai vállalkozás forgalmát növeljük a fejlesztések mellett szükség van a megfelelő kommunikációra a potenciális turisták és vendégek felé.

A legtöbb marketingeszközt az ÓNTE használja ahhoz, hogy az információk eljussanak a potenciális turistákhoz. Az emlékpark marketingigazgatója szerint a legsikeresebb marketingeszköz a közösségi oldal annak ellenére, hogy egy jól felépített és folyamatosan frissülő weblapot is működtetnek. A jelenlegi marketingigazgató hét éve dolgozik az emlékparkban, mely idő alatt jelentősen megnőtt a látogatók száma, csaknem 120 ezer fővel többen látogattak el idén, mint 2012-ben. Ennek okaként jelölte meg a marketingigazgató azt, hogy az emlékpark látnivalói és szolgáltatásai gyengén és nem megfelelően voltak kommunikálva az emberek felé. Korábban minden a Feszty-körkép köré épült, azonban az emlékpark más számos egyedi és történelmünk szempontjából fontos értékkel is bír, melyek hangsúlyozása vált a későbbiekben a legfontosabbá. A megváltozott kommunikációnak köszönhetően az emberek visszajelzéseiből kiderült, hogy ma már nemcsak a Feszty-körkép miatt érkeznek Ópusztaszerre, hanem a többi látnivaló is hangsúlyossá vált.

A Csillagösvény labirintus vezetője és a Cseppentő család nem részesíti előnyben a materiális marketing eszközök használatát. A Csillagösvény labirintus néhány turisztikai szolgáltatónál szórólapokat helyezett el, míg a Cseppentő családdal újságok cikkeként találkozhatunk egy-egy sikerük vagy történetük kapcsán. A három turisztikai szolgáltató egyetértett abban, hogy a leghatékonyabb az online marketingtevékenység.

A Cseppentő család által működtetett Facebook-oldal örvend legkevésbé a népszerűségnek, míg a legtöbb követője a Csillagösvény labirintusnak van. A Csillagösvény eseményeit és történéseit több mint háromszor annyian kísérik figyelemmel, mint az emlékparkét. Ebből azonban messzemenő következtetéseket nem vonhatunk le, hiszen a Csillagösvény labirintus marketingkommunikációja szinte csak online eszközökkel történik, míg az emlékpark szélesebb körét használja az eszközöknek.

4.4.1. A helyi Tourinform iroda szerepe a vendégforgalom generálásban

Az Ópusztaszeren működő Tourinform iroda speciális helyzetben van, hiszen az emlékparkon belül helyezkedik el. Az elhelyezkedése miatt az emlékparkot nem látogató turistáknak nehéz elérni a Tourinform iroda szolgáltatásait, hiszen a zárt elhelyezkedés miatt nem tud úgy funkcionálni, mint egy városi iroda. A Tourinform irodák legfontosabb feladata a tájékoztatás, ami ebben az esetben is megvalósul, csak nem olyan hatékonyan és széles körűen, mint a városi irodákban. A legfontosabb feladata az Ópusztaszeren található irodának tehát az, hogy magáról az emlékparkról, Ópusztaszeréről és a környező településekről nyújtson információt.

A helyi szolgáltatókkal folyamatos kapcsolatot tart fenn, ami azt jelenti, hogy folyamatosan kér kiadványokat a helyi turisztikai szolgáltatóktól, viszonzásul pedig tájékoztatja őket a rendezvényekről, eseményekről és népszerűsíti őket.

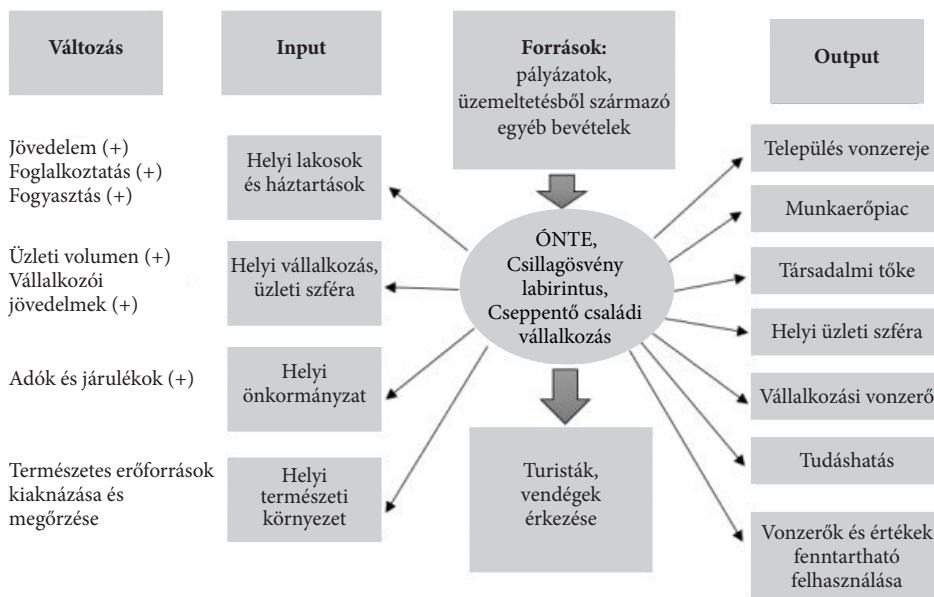
A helyi turisztikai szolgáltatók véleménye alapján a Tourinform iroda vagy jelentősen, vagy egyáltalán nem járul hozzá marketingmunkájuk elősegítéséhez. A szállásadók és étter-

mek többsége az online értékesítést helyezi előtérbe, ami jelenti a közösségi oldalt, weboldalt és szállásközvetítő oldalakat, ami mellett a Tourinform iroda kijánlása már kevésnek bizonyul. A településen minden turisztikai szolgáltató saját marketingtevékenységet folytat, és nincs összehangolt, közös turisztikai termékértékesítés.

4.5. Az ÓNTE, a Csillagösvény labirintus és a Cseppentő Családi vállalkozás helyi gazdaság fejlődésére gyakorolt hatása

Az ÓNTE megnyitása segítette elő a másik két turisztikai szolgáltató működését és tevékenységét Ópusztaszeren. A Cseppentő család Ópusztaszerre költözését követően úgy gondolta, hogy a honfoglalás emlékhelyén lónak is helye van, így indult el a ma már szerteágazó tevékenységet folytató Cseppentő család története. A Csillagösvény labirintus tulajdonosa szeretett volna valami olyat alkotni, ami ritka és egyedi. Ekkor született meg az ötlet, hogy labirintust épít. A legnagyobb gondot az jelentette, hogy hol legyen ez a létesítmény. Előzetesen Makó városát tűzte ki a megvalósítás helyszínének, majd egyeztetéseket követően azt a tanácsot kapta, hogy olyan helyet kellene keresni, amelyet egész évben és folyamatosan látogatnak a turisták. Így esett a választása Ópusztaszerre.

A legnagyobb vendégforgalommal az ÓNTE bír, mégsem hanyagolható el a másik két turisztikai szolgáltató gazdaságra gyakorolt hatásának szerepe sem a településen.

Az ÓNTE, a Csillagösvény labirintus és a Cseppentő családi vállalkozás helyi gazdaságot érintő hatásai

A turisztikai szolgáltatók működése a településen inputoldalon hozzájárul a helyi lakosok foglalkoztatásának növeléséhez, a helyi vállalkozások üzleti volumenének növeléséhez, az önkormányzatnak befizetett adók növeléséhez, valamint a helyi erőforrások megőrzéséhez és kiaknázáshoz. Outputoldalon a turisztikai szolgáltatók hozzájárulnak a település vonzerjének növeléséhez, a munkaerőpiac bővítéséhez, a társadalmi tőke megerősítéséhez és a vonzerők, értékek fenntartható felhasználáshoz. Az emlékparkban zajló kutatások a tudás bővítésében és továbbadásában játszanak nagyon fontos szerepet.

4.6. Az ÖNTE fejlesztéseinek a turisztikai vállalkozásokra gyakorolt hatásainak vizsgálata

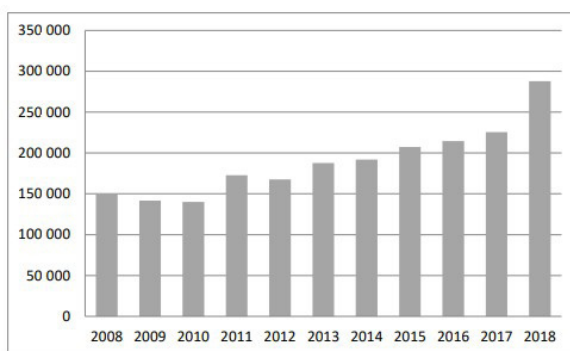
Az ÖNTE megalakulása óta folyamatosan fejlődik. A következő táblázatban a 2011 óta megvalósult pályázatok típusát, a projekt elnevezését és a megvalósított projekteket foglaljuk össze tételesen.

Évszám	Pályázat típusa	Projekt elnevezése	Megvalósított projektek
2011–2013	HURO/0802/109_AF	Vissza a természethez! – Természeti értékeink közös védelme és bemutatása	újonnan kialakított információs központok
2013	TÁMOP-3.2.13-12/1-2013-0048	Interaktív hadtörténelmi projektnapsorozat az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban	előadások, programsorozatok
2013-2014	HURO/1101/165/2.1.3	Ökumenikus vallási útvonal kialakítása Temes és Csongrád megyében	szakmai konferenciák, nyári táborok, rendezvények, Pallavicini-kápolna
2015	DAOP – 2.1.1/G-11	Lépj be a múltba! – Történelmi időutazás Ópusztaszeren	Vendégvárkapu, látogatóközpont, Rotunda új kiállításai, örökségműhelyek
2016–2017	HU07-0082-A2-2013	Múlt útjain a Jövő ösvényeire	Szeri Gyógynövényház és kert
2017	NKA 204106/02154	Az elfeledett Körkép – 1848–49 emlékezete kiállítás és kapcsolódó pedagógiai program megvalósítása	kiállítás, múzeumpedagógiai kiállítás
2017	NKA 204111/04003	A tiszai fafeldolgozás emlékhelye tárgyi eszközeinek restaurálása tárgyú projekthez kapcsolódóan.	tiszai fafeldolgozás emlékhelye állandó kiállításban található iparosszerszámok állagmegővő kezelése
2018	NKA 204106/02197	Puszták Vándorai – Kincsek, titkok, aranyak időszakai régészeti kiállítás megvalósítása	Puszták aranya kiállítás

Az ÖNTE legnagyobb beruházásai, fejlesztései

A legnagyobb projekt a „Lépj be a múltba! – Történelmi időutazás Ópusztaszeren” volt, amelynek során létrejött a bejáratnál a Vendégvárkapu, a látogatóközpont, örökségműhelyek és a Rotunda új kiállításai. 2017-ben megépült a Szeri Gyógynövényház és kert, a Múlt útjain a Jövő ösvényeire című projekt keretein belül.

Az elmúlt években majdnem minden évben történt valamiféle megújulása az emlékparknak. Új épületek épültek meg, új kiállítások kaptak helyet, és újabb rendezvényeket és előadásokat tartottak meg. A fejlesztések és újítások fontos szerepet játszanak a szezonális áthidalásában, másrészt pedig visszahozzák azokat a vendégeket, akik már egyszer látták az emlékparkot. A következő táblázat 2008-tól mutatja be a látogatók létszámának alakulását az emlékparkon belül.

A látogatók létszámának alakulása az ÓNTE-ban (fő/év)

Láthatjuk, hogy 2008-tól a látogatók létszáma csökkent, majd 2011-ben 2010-hez képest jelentősen megnőtt. 2012-ben 2011-hez képest csökkent a látogatók létszáma, majd 2012-től folyamatosan nőtt. A növekedésnek számos oka lehet, de többek között szerepet játszott a változó marketingstratégia és a fejlesztések is. A következőkben azt vizsgáljuk, hogy ezek a fejlesztések és az ezzel együtt járó növekvő turistaforgalom az emlékparkban hogyan hatott a helyi turisztikai vállalkozásokra.

A vélemények arról, hogy az emlékpark fejlesztései és növekvő vendégforgalma mennyiben járult hozzá a vállalkozások fejlesztéséhez, igen megoszlának a vállalkozók körében.

4.7. Az ÓNTE hatása a helyi gazdaságra

A továbbiakban vizsgáltuk azt, hogy az ÓNTE milyen hatással van bizonyos gazdasági tényezőkre a településen a helyi szállásadók és éttermek véleménye alapján.

Gazdasági hatások	Mértéke				
	Egyáltalán nem	Kevésbé	Átlagosan	Inkább jelentősen	Jelentősen
munkalehetőségek	0	1	3	3	2
általános infrastruktúra (közutak, épületek karbantartása)	4	1	2	1	1
jövedelem és életszínvonal	3	2	2	1	1
közbiztonság	1	2	2	1	3
vásárlási lehetőségek	2	2	3	2	0
éttermek minősége	1	2	0	2	4
kulturális szolgáltatások minősége	1	0	0	3	5
közlekedési viszonyok	4	2	2	1	0
az élet minősége	3	1	3	1	1
földterület és ingatlanok költségei	3	2	2	1	1
szállások minősége és mennyisége	0	1	2	5	1
szabadidő eltöltés lehetőségei	0	1	1	1	6

Az ÓNTE hatásai a helyi gazdaságra (fő)

A táblázat alapján az ÓNTE legnagyobb hatással a szabadidő eltöltése lehetőségeinek biztosítására, a kulturális szolgáltatások minőségének emelésére, az éttermek és szállások mennyiségének és minőségének az emelésére van. Mindezek mellett kiemelhetjük a településen a közbiztonság fenntartását és a munkahelyek, munkalehetőségek biztosítását, melyre jelentős hatást gyakorol az emlékpark a vizsgálati eredmények alapján.

Amire a legkevésbé van hatással az emlékpark, az az általános infrastruktúra és a közlekedési viszonyok a kérdőív kitöltői szerint. Továbbá a földterületek, ingatlanok árának az alakulásában, a jövedelem és életszínvonal, valamint az élet minőségében sem éreznek változást a helyi turisztikai szolgáltatók.

5. ÓPUSZTASZER KIAKNÁZATLAN TURISZTIKAI LEHETŐSÉGEI ÉS JAVASLATTÉTELEK A JÖVŐRE VONATKOZÓAN

A település számos kiaknázatlan lehetőséget rejt magában, amelyek az alábbi táblázatban látható csoportosítva.

Együtműködések	<ul style="list-style-type: none"> - TDM-szervezet - Tourinform iroda
Emberek alkotta értékek	<ul style="list-style-type: none"> - Ópusztaszer-Csontospart - Pallavicini-kastély - Hantházi major
Természeti értékek	<ul style="list-style-type: none"> - Ópusztaszeri (Pusztaszeri) erdő madár- és növényvilága - Ópusztaszer gazdag természeti értékei - Termásvíz
Szolgáltatások	<ul style="list-style-type: none"> - Konferenciaturizmus - Incentive turizmus - Kerékpáros turizmus

Kiaknázatlan értékek Ópusztaszeren

Az első és legfontosabb lépés az összefogás megerősítése lenne. A térségben működő TDM-szervezet nem látja el a neki szánt feladatot. Az egyik megoldás lehetne a már meglévő szervezet újjáélesztése, aktív működésének elősegítése, illetve a helyi Tourinform iroda aktívabb szerepe a szereplők közötti összefogás megerősítésében, például csapatépítő tréningek, előadások és fórumok segítségével. Az iroda speciális elhelyezkedése miatt a feladata leszűkül, és nehezebben látja el, ezért fontos lenne, hogy olyan helyen legyen, ahol nem csak az emlékparkba látogató vendégeknek válna elérhetővé. Így a helyi és környékbeli turisztikai szereplők is könnyebben fordulnának a Tourinform irodához segítségért vagy együttműködés miatt.

A helyi turisztikai szereplők mellett fontos a környékbeli turisztikai szolgáltatókkal való együttműködés. Egymás segítése mellett közös programcsomagok kialakítására lenne lehetőség, mely elősegítené az idelátogató vendégek többnapos maradását a településen vagy a térségben.

A településen fontos lenne közös marketingtevékenység kialakítása.

Az ember alkotta értékek közül a Hantházi major, a Csontospart és a Pallavicini-kastély az, ami elsősorban kiemelhető. A 19. század végére a Pallaviciniek 11 majort építettek ki gazdálkodás céljából. Azonban a majorok közül csak a Hantházi maradt fent régi állapotában. Néhány épületet elbontottak, de a többségét ma is lakják. A Csontospart Ópusztaszer és Baks határában található. Az újkőorból származó település és egy ismeretlen korú temető nyomai lelhetők fel ezen a területen, azonban feltárára még nem került sor. A Pallavicini-kastély a 19. század második felében épült Pallavicini Sándor nevéhez kötődően. A kastély ma pszichiátriai otthonként működik.

A történelem szempontjából jelentős helyeket, épületeket érdemes lenne feltárni, felújítani és kihasználni, ezzel is színesítve a település kínálatát. A kastély felhasználásának újragondolása lenne szükséges, hiszen múzeum mellett akár szállodaként is funkcionálhatna a településen. Többek között azért is lenne hasznos, mert ezzel bővülne a szálláshelykínálat egy magasabb kategória irányába. A kastély szállóként való üzemeltetése alapot adhatna a konferenciaturizmus kialakulásának a településen.

Ópusztaszer gazdag természeti értékei alapul szolgálnának az ökoturizmus fejlődésének és további turizmusformák kialakulásának, mint például a kerékpáros turizmus. A település alatt található termálvíz-készlet lehetőséget nyújt egy fürdő építésére, mely tovább színesíthetné az Ópusztaszer kínálta lehetőségeket.

A már meglévő vonzerők és a további értékek felhasználásával új turizmusformák kialakulására lenne lehetőség, mely a turisták szélesebb körét csábítaná a településre. A konferenciaturizmus feltételeinek egy része adott, hiszen az emlékparkban nemrég konferenciaterem épült, viszont ehhez a megfelelő minőségű szállás még hiányzik. Ópusztaszer büszkélkedik számos egyedi dologgal, mint például a Csillagösvény labirintus, a Feszty-körkép vagy éppen az Akhal Teke ménes, de az erre épülő szolgáltatások még hiányosak.

Az említett új turizmusformák nem csak a belföldi, de a külföldi vendégeket is nagyobb arányban csábítanak a településre, amennyiben a vendéglátásban dolgozók legalább egy idegen nyelvet beszélnének, és a reklámok, főleg az online reklámok idegen nyelven is megjelenhetnének.